

JAN HUS

DCERKA¹

O poznání cesty pravé k spasení

Slyš, dcerko, a viz, a přichyl ucho své: slyš uchem, viz rozumem a přichyl vůlí ucho své pilně, abys slyšíc rozuměla, rozumějíc, toho, co bude psáno, pilná byla, a jsouc pilná, abys naplnila, naplníc odplatu věčnou vzala a s chotěm svým Ježíšem, pravým Bohem a pravým člověkem, přebývala, jenž panenství zvelebil nad jiné stavy, ráčiv se z čisté panny naroditi a panicem býti, aby nám i panenství i panictví potvrdil a nad jiné zvelebil a povýšil.

To slyš, dcerko, jež jsi jemu panenství zaslíbila: slyš, dcerko, a přichyl ucho své a viz, že chci, abys poznala sebe, vědouc ke komu jsi podobná stvořena; druhé, abys poznala své svědomí; třetí, abys poznala nynějšího života bídu; čtvrté, abys poznala zdejšího příbytku pokušení; páté, abys poznala tři nepřátele; šesté, abys pravé se kála; sedmé, abys důstojenství duše vážila; osmé, abys k budoucímu soudu pilně hleděla; deváté, abys život věčný vážila; desáté, abys Pána Boha nade všechny věci nejvíce milovala. A v tom tento spisek konečně chci zavřítí.

¹ Převzato z: HUS, Jan, *Dcerka. O poznání cesty pravé k spasení*, Praha 1995 (redakčně upraveno).

KAPITOLA PRVNÍ

Slyš, dcerko, a viz, a přichyl ucho své, že jsem řekl nejprve, abys sebe poznala, vědouc, ke komu jsi podobná stvořena.

Nebud' jako ti, již mnohé věci umějí, ale sami sebe neznají; na jiné lidi hledí, ale sami sebe nepomní. Ty od sebe počni, abys snad sebe neznajíc, jiné věci daremně nechtěla znáti. Ty poznej sebe; neb čím více sebe poznáš, tím více Boha poznáš; a čím více Boha poznáš, tím více k němu přistoupíš a více milovati budeš; a čím více milovati ho budeš, tím více on tě zase bude milovati.

Slyš, dcerko! Viz a přichyl ucho své, a poznej sebe, že jsi člověk, a tak že máš tělo a duši. Tělo slově člověk zevnitřní, duše člověk vnitřní; tělo tíhne k hříchu a duše k ctnosti. Duše má tři věci v sobě, jimiž na Boha pomní, jeho zná a žádá: první věc paměť, druhá rozum, třetí vůle. Paměť na Boha vzpomíná, rozumem k němu hledí, a vůlí se ho drží neb chápe. Když ty tři věci v duši své poznáš, tehdy shledáš, že jsi jiná stvoření nerozumná přesáhla a k Bohu duší podobná jsi stvořena, takže jakož Bůh jeden duch jest, tři osoby, totiž Otec, Syn, svatý Duch, tak duše tvá jest jeden duch, a tři tyto věci: paměť, rozum a vůle; a jakož Otec není Syn ani Duch svatý, tak rozum není paměť, ani vůle; a tak jakož Syn, ani

Duch svatý nic nevolí, než což Otec volí, taktéž tvá paměť a vůle nic nemá přijmouti, než což rozum ukáže. A když se ty tři věci v duši tak sjednají, tehdy drží v ní obraz a podobenství svaté Trojice, jež tebe podobnou k sobě stvořila, a to mocně, moudře a dobrovolně. Pomni na moc Otce Boha, jemuž zvláště přísluší pro lidi moc, aby se nedomnívali, že by proto, že jest Otcem, byl ne tak mocný, jako Syn; pomni na moudrost Syna Božího, jemuž přísluší zvláště moudrost, aby se nedomnívali lidé, že by proto, že jest Synem, nebyl tak moudrý jako Otec; pomni na dobrovolnost Ducha svatého, jemuž zvláště přísluší dobrovolnost neb dobrotivost, aby se nedomnívali lidé, protože jest Duchem, že by nebyl tak milostivý jako Otec a Syn. A z toho shledáš, že rovny jsou tři osoby v božství, v moci, v moudrosti i v dobrotě. A ty tři osoby stvořily každé stvoření a zvláště člověka učinily k sobě podobného; a dal mu Otec moc, aby mocně stál proti zlosti, a Syn moudrost, aby uměl se vystříci zlosti, a Duch svatý vůli svobodnou, aby nechtěl zlého. A když ty tři věci člověk zachová, tak se znaje, tehdy drží obraz a podobenství svaté Trojice, k níž jest vnitřním člověkem, mezi všemi věcmi stvořenými, nejvíc podoben; a v tom člověku vnitřním Trojice svatá přebývá milosti, když paměť, rozumem a vůlí nejvíce po ní tíhne.

Protož ty pomni, že tě Bůh stvořil k sobě podobnou; rozuměj, že on jest všeho světa stvořitel, a tak se jemu samému klaněj, a že on jest nejlepší dobré, protož jeho nejvíce miluj. Když na Boha vzpomeneš, nepůjdeš daleko, v sobě ho

nalezneš, a v něm se pokocháš, jakož on ráčí svoliti; a srozumíš, že Bůh v sobě jest neobsazený rozumem, neb on jest prvý i poslední, počátek i konec všech věcí: počátek nepočatý, ale od něhož se všechny jiné věci počínají; a konec neskonalý, ale v němž se všechny jiné věci skonávají. A tím srozumíš, že není rozumem obsažený, že on všechny věci obsáhá a obsáhl, a jeho nižádná, neb on jest nesmírný. Pomni také, že on, jsa věčný, stvořil anděly a jiné věci, a tak v andělich je žádoucí, neb oni žádostivě v něho rozumem hledí; v svatých jest utěšený, neb oni ustavičně v něm se radují; v stvořených věcech jest divný, neb všecky věci stvořil a činí mocně a spravuje moudře, a rozdává všem věcem potřebu milostivě; v lidech jest milovný, neb jest jich Bůh, a oni jsou jeho lid, on v nich přebývá jako v chrámu, a oni jsou jeho chrám. Nižádným nepohrdá, neb kdožkoli ho v paměti má, kdo ho zná rozumem a miluje, s tím jest milostí; a má ho každý milovati, neb on peve miluje nás, a učinil každého k sobě podobného. On svatý, protože znaje všecky věci, nemůže býti hříchem zprzněn, a činí lidi svaté, že dal jim rozum, a pak zachovává je od zlého konečně. A tak slově člověk svatý neb anděl svatý, když maje rozum od Boha daný, zachovává se od zlého, a zvláště od přivolení ke hříchu. Protož ty, poznajíc se, žes tak od Boha svatého stvořena, bud svata, neboť on toho žádá, řka: „Svatí bučíte, nebo já svatý jsem Pán Bůh váš.“ Bud' svata: zachovej se od smrtelného hříchu i od všedního, jak nejvíc můžeš, a bude v tobě a s tebou Bůh přebývali. Znamenej, kterak slavné stvoření jsi, k Bohu podobné, jemu velmi milé. Patři, abys nic zlého s přivolením v srdce nevpustila s libostí; patři, co vypustíš z úst v řeči, aby

nebylo nic marného. Každý den znamenej pilně, kterak jsi podobna Bohu, abys podobenství nezšeredila hříchem smrtelným. Viz prospěch svůj v dobrém, a raduj se; spatři nedostatek a pokoř se. Pomni co jsi, odkud jsi a kam půjdeš; co? že Boží, rozumné, slavné a krásné v duši stvoření; odkud jsi? žes od Boha pošlá; a kam půjdeš? že k Bohu v radost věčnou, jestli jeho obrazu konečně hříchem neposkvrníš. Pomni, že učinil tě Bůh věčnou a v tobě chce věčně přebývati: věčnou, totiž nezhyneš, neb na věky nezhyneš. A abys nezhyneš byla v radosti věčné, dal Bůh Otec Syna jediného, Boha pravého, sobě rovného, a on Syn dal se sám za tebe na smrt velmi ohavnou a velmi ukrutnou, abys nezahynula na věky, on nejlepší, nejkrasší, nejmoudřejší, nejbohatší a tak nejoslavovanější! Protož to pomni a poznej se v duši, zda jsi ho kdy rozhněvala, a pokoř se a pros milosti u něho; a on tobě bud chotěm nejmilejším, jemuž jsi svou víru slíbila. Tu drž, té jinam neobracuj, k němu nadějí tíhni, že ti odpustil, co's provinila, že tě od hříchu smrtelného zachová, ruky, totiž moci své od tebe neodtrhne a po smrti v život věčný přijme. Tak se poznej, že jsi podobna k Bohu, abys pamatovala, Boha znala a milovala, a tak s ním zde v milosti ustavičně přebývala.

KAPITOLA DRUHÁ

Slyš, dcerko, a viz, a přichyl ucho své, že hodno jest, abys poznala své svědomí. Vez, že nemůžeš hříchů konečně skryti, neb musíš je všem lidem, andělům i dáblům v soudný den oznámiti. Tu viz, a přichyl uši své, že kam se obrátíš, cos v duši, v svém svědomí položila, bud zlé neb dobré, svědomí chová tobě, dokud jsi živa, a vrátí tobě, když budeš mrtva. Neb ta jest každé duši položena úmluva, aby slib svůj Bohu držela; činí-li zle, ihned přirazí se svědomí; pakli činí dobře a v tom nezpychne duše, nekárá pravé svědomí; ale když zle činí člověk, svědomí jest při živém, a vleče se po mrtvém. A tak, kam se člověk obrátí, vždy bud chvála nebo pohanění za ním jde. A tak člověk v domu svém, totiž v duši své čeledi má protivníky: aj, žaluje na něho svědomí, svědčí paměť, soudí ho rozum, rozkoš ukazuje, kterak má mučen býti, bázeň neb strach jest kat a rozkoši jsou mučení; neb kolik měl člověk zlých, a kterak velikých zlých rozkoší, tolik a tak velikých má míti utrpení, jakož dí Písmo.

To slyš, dcerko, a viz, a přichyl ucho své. Slyš také a viz, že svědomí jest sebe poznání, totiž jímž se člověk sám zná, je-li vinen hříchem či není, a umí uvážiti, je-li hřích či není. A bývá blud v svědomí: prvé, když člověk neví, má-li učiniti či nemá; na příklad, když jest člověk nemocen, a velí jemu v postní den jisti mléčné, a on váhá, nevěda, má-li to učiniti, aby nezhřešil, či nemá. Druhé: blud

bývá v svědomí z nedbání, jako když kdo nedbá sebe poznati, je-li v hříchu, a pakli dbá, ale nechce jiného se otázati, neuměje sám sebe rozsouditi. Třetí bývá blud z pýchy, když kdo příliš troufaje sobě nad jiné, i neučiní sobě poznání v hříchu svém. Čtvrté, bývá blud nezřízené žádosti, jež člověka odchyľuje od dobré věci, které on žádá, a tak činí, že pobloudí. Páté, z přílišné bázně, jako když se kdo bojí toho, čehož se nemá báti podle rozumu; jako činil-li by kdo sobě svědomí, že by chudému dal almužnu před lidmi s dobrým úmyslem.

Protož, aby člověk zpravil své svědomí i v minulých skutcích, i kteréž ještě činí, a kteréž potom bude činiti, má vždy k Písmu hleděti. A má se varovati svědomí příliš širokého, i svědomí příliš úzkého; neb svědomí široké často má zlé za dobré, hřích za nehřích. A v tom svědomí jsou lidé zlořečení, jakož dí Písmo: „Běda těm, již říkají zlému dobré a dobrému zlé!“ Ó, co jest zlořečených v tom svědomí! Mnoho kněží, již smilství, svatokupectví a lakomství svého za hřích nepokládají! Též v jiných stavech, které záletů, tanců, žertů, pomluv, her, vystřihování roucha a jiných zlých obyčejů za hřích nemají, a tak svědomí sobě z nich nečiní! To široké svědomí dává také velikou všetečnost, to jest zlou přílišnou smělost, takže člověk směle hřích činí a nechce míti za hřích, a tak často položí člověka k spasení, an sluší k zatracení. A slově široké svědomí, že jakož veliký pytel slově široký, že veliké věci v se běře, neb dům široký, neb vrata široká, jimiž bez závady veliký kuň, velbloud, neb vůz projede, též to

svědomí bere v sebe veliké hříchy, takže nic se rozumem a vůlí nepohádá v člověku, jenž se takového hříchu dopustí. A tak široké svědomí měli kněží a zákonníci za Krista, jenž řekl: „Běda vám, mistři a zákonníci, pokrytci, kteří komára vycedíte a velblouda požíráte!“ to jest, z malých věcí sobě svědomí činíte, ale Boží přikázání přestupujete, z toho sobě svědomí nečiníte. A v tom Kristově zlořečení jsou všichni nyní ti, kteříž málo váží přestoupení zákona Božího a svá ustanovení a přikázání mnoho váží, jakož činí papežové, biskupové a jiní preláti a zákonníci (=řeholníci) i také knížata, páni a měšťané. Také má se člověk varovati svědomí příliš úzkého neb to vede člověka k zoufalství; neb dí člověku, že jest příliš zlý, že se z hříchů právě nekaje neb nezpovídá, že nic dobře nečiní a tak že dobré položí člověku za zlé. A tím úzkým svědomím klame ďábel obecně ty, kteří hříchů hrubých se nedopustili, neb kteří dopustivše se, teď se z nich kají; a položí chytrý čert člověku i promluvení za hřích, i jídlo, i napití, i jiné skutky. Protož má se ho člověk velmi ostříhati, aby nepokládal za hřích, co není hřích; jako pokládali kněží a zákonníci, že jisti s neumytýma rukama jest veliký hřích, a Pán Ježíš ukázal, že to není hřích. Také věz, že svědomí sluhy Božího má býti pokorné a smutné, aby pokora zdržela od pýchy, a tesknost od chlípnosti neb marného veselí. To vše pilně má člověk znamenati, aby mohl duchovně vesel býti.

KAPITOLA TŘETÍ

Slyš, dcerko, a viz, a přichyl ucho své, že potřebí tobě jest, abys poznala nynějšího života bídu. A věz, že bída jest nedostatek dobré věci; a tak jest bída v duši i v těle: v duši bývá bída, když milosti Boží nemá, a tak když Boha právě nezná. Protož hřích smrtelný duši jest největší bída, ač toho lidé bídni neznamují. Pak nedostatek těla jest práce, žízeň, lačnost, horko, studenost neb zima, nahota, opilství a jiné bolesti, jež se drží člověka až do smrti; totiž je-li zdrav a nemá statků, chudoba ho trápí; je-li bohat, statky ho mučí; je-li nemocen, tož bolest hubí; je-li pánem, musí sloužiti sluhům, aby dal každému potřebu, a tak statků dobývá s prací, drží je s bázni, aby neztratil, a konečně pustí je lakomý s bolestí. Pakli je chudý, slouží-li, tož bídy dosti: tu musí se snažiti, aby pánu neb paní vyhověl; a nelze vždy vyhověti, ani dobré obrátě ve zlé, ani se nevyspí, ani právě neodpočine. I kdo by mohl vymluviti, něku vypsati všecky psoty, co jich může člověk v světě míti! Je-li mlád, nutí ho žádost tělesná k smilství, k pýše, k rozkoši; nemá-li toho, tož jest utrápený; pakli má, tož všecek jest poražený; a tak pravé jest Písmo, jež dí: „Člověk, narozen jsa z ženy, krátký jsa časem živ, plní se mnohými psotami. Pakli přijde k věku starému, ihned srdce jeho bude tesklivé, hlava se jemu třese, truchlivá jest duše, dech smrdí, tvář se vráska, velikost se krčí, blikají a tekou oči, z nosu teče, ústa sliní, zuby vypadávají, rtové hníjí, vlasy lezou, uši hluchnou, hlas chraptí, srdce

mdlí, chroptění v prsou a hudci v hrdle, a co jiných po těle nedostatků! A v duši
kterak starý neduží, shledám, že takto: starý, v zlosti zastaralý, nebrzo se
polepší, jako křivé dřevo staré nebrzo kdo napraví; starý brzo se popudí a těžce a
nebrzo se ukojí, brzo zlému uvěří a nebrzo od toho ustoupí; starý, lakomý a
skoupý, smutný a žalobný, brzký k mluvení, a zpozdilý k slyšení a hotový k
hněvu; má-li peníze, těch tají; maje požívati, bojí se; nerad dává, rád bere, když
dají; chválí lidi staré, umrlé, hyzdí živé; touží po čase minulém, chlubí se
dávnými skutky, vzdychá po nich, zatřásá hlavou, sklesna zuby pořehtává, že
nemůže hřešiti; již se mu srdce třese, plíce jedva vzduch k dýchání přijímají,
plece se nad hlavu pozdvihují, hřbet se krčí, tělo se třese, již na paty kálí, a smrt
u dveří stojí; avšak kmet, neb baba pokřikne: Hý! a Jan-li mi nedá skočiti přes
zahrádku, ó, touho veliká! Aj, nezkrátí člověka tak psota rozličná, aniž mladý
žertuj se starým: neb což jsme, on byl, a budeme snad někdy, co on jest. A
znamenejme ještě, co touhy jest v světě; péče nutí, pilnost práce rmoutí, strach
smrti hrozí, bolest vysiluje a bude-li kdy světské veselíčko, tehdy ihned aneb po
malém času mnohým pomine zarmoucením; neb dí Šalamoun, jenž v království
svém všechny libosti zkusil: „Smích s bolestí bude smíšen, a konec radosti drží
se lkání.“ A tak Pán Bůh způsobil, že nemůže nižádné veselí světské býti bez
nějaké bolesti. Aj, lidé světští za nejutěšenější pokládají libost v milování
krásných lidí, a písmo svaté i pohanské praví, že v té milosti (lásce) jest nejvíce
tesknoti. Dí Ovidius: Ta milost vysušuje duši, ta milost jest tesklivost, rána,
hanba i smrt. A jinde dí: Kolik kvítků na poli, tolik bolesti v milosti. A opět dí:

Ach běda, že nižádným milost nemůž býti vyléčena kořením. A těchto bolestí a tesklivostí jsou prázdný čisté panny a čisté panice a svaté vdovy, a také se nalézají svatí manželé. Pak co jiných psot a běd jest v tomto bídném životě, kdož může vypsati.

Než toto vězme, že čím Bůh déle čeká, nepolepšíme-li se, tím nás ukrutněji souditi bude. Proč tedy tak pilní jsme, abychom dlouho byli živi, jsouce v tomto životě tak mnohými bídami obklíčeni? A čím jsme déle živi, tím více hříchů přibývá, a také tím větší muka nás čeká. Každý den zlosti přibývá a dobroty ubývá; vždy se člověk mění, i ve štěstí i v neštěstí, a neví, dnesli se smrt přiblíží. Jako jiskra se ukáže a ihned uhasne, tak člověk jenom chválou lidskou poblyskne a hned zhyne; a když nejraději chce býti živ a u veselí přebývá, a mní, že má dlouho býti živ, a klade před sebou, že mnoho způsobí, hned se ho nemoc chopí, a smrt ho udáví. Bez opatření duše s tělem se rozloučí a s velikou bolestí a bází; neb dí sv. Bernard, že přijdouce andělé, chtějí duši vzíti a vésti před soud hrozného soudce, a ona vzpomenouc na své hříchy, kteréž i v noci i ve dne páchala, chce jim uniknouti; ale hříchové jakoby řekli: Ty jsi nás učinila, tvoji skutkové jsme, tebe se nepustíme, s tebou budeme vždy; a ďáblové se také nezmeškají, hrozní se jí ukáží, a bude-li v hříchu smrtelném, ihned se jí chopí, a do ohně ji uvrhou. Co prospěje krása, urození, co bohatství i umění? Co dlouhá zde rozkoš i milování? Co síla i všeho světa oslava, neb chvála? Již po smrti

ukáže konec, kam chvála světa chýlí; již pozná duše, že „co bude kdo zde síti, to bude po smrti žiti“. „Psota po psotě leze, a duše se do pekla veze.“ Rychlé utěšení minulo, mladost, chvála, krása, bujnost i zboží při smrti neutěší. Tak máme vážiti tohoto života psoty a bídy, abychom se zde netěšili, bydla dlouhého již nežádali, ale znajíce tu bídu, domů k svému milému Otci, k věčné radosti skutečně spíáchali.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Slyš, dcerko, a viz, a přichyl ucho své, a poznej zdejšího světa pokušení.

A věz nejprve, že jest pokušení jedno, jímž kdo pokouší jiného, a druhé, jímž kdo pokoušen bývá; nebo pokouší Bůh, pokouší člověk a pokouší d'ábel. Bůh vždy pokouší dobře, neb když pokouší, tehdy pokouší spravedlivě; člověk někdy pokouší dobře a někdy také zle; ale d'ábel vždy zle. Ale když člověk vezme sobě příčinu od kterékoli věci, jež není rozumná, aby zevnitř byl pokoušen, ten sám sebe pokouší, aneb d'ábel ho pokouší skrze tu věc, ale ta věc ho nepokouší. Jako Evy jablko, neb které ovoce jedla, to jí nepokoušelo, ale ona sama sebe, a d'ábel skrze to ovoce. Neb každá taková věc nerozumná nic jiného nečiní, než což jí

Bůh v jejím přirození rozkázal. Dále věz, že Bůh svého syna vyvoleného, neb dcerky své vyvolené pokoušel k zasloužení, jakož Písmo ukazuje (a o tom psal jsem mnoho jinde). Ale ďábel, ten pokouší k zatracení, a člověk někdy ku hříchu. Ale dáblovo pokušení jest vždy zlé a nejhorší, protož toho se má člověk nejvíce varovati.

A tu věz, že člověk nemá pokušení se strany těla, kdyby nebylo duše, ale se strany duše, neb když tělo jest bez duše, tak právě ho ďábel málo pokouší, jako hovado neb kámen. A z toho ihned poznáš, že dítěte, dokud rozumu nepožívá, ďábel nepokouší, a též i blázna, jenž od mladosti dětské jest bláznem. A tak ač člověk od leckteré věci čitelné (totiž od té, již může viděti neb vidí) má jaksi počátek pokušení, od smyslu, takže vnímá zrakem neb sluchem, čichem, chutí neb hmatem: avšak nikdy konečně nemá pokušení, jedině když v rozumu, ve vůli neb v žádosti duše bude pokoušen. A že v člověku vůle jest moc duše nejvyšší, takže jest svobodná (že rozum, ač jí co může raditi k dobrému a táhnouti ji od zlého, přece nemůže jí připuditi k dobrému ani odstrčiti od zlého bezděky), protož konečně každý hřích koná se vůlí a má hnízdo ve vůli. Jakož sám Spasitel náš praví, řka: že ze srdce, to jest z vůle srdečné, pocházejí myšlení zlá, vraždy, cizoložstva, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání a tak i jiné hříchy.

Protož pokouší-li člověka d'ábel kterýmkoli hříchem, tedy nikdy není hřích smrtelný, když k němu člověk nepřivolí. Protož dí sv. Augustin, že hřích tak jest k vůli přiměřený, že není-li chtěn, tehdy není hřích; a pohan Aristoteles dí, že nižádný nebývá zlý bez vůle, to jest, nechce-li hříchu, ani žádný nebývá blahoslavený bez vůle, to jest, nechce-li voliti, aby byl blahoslavený, a že lidé nejtěžší pokušení mívají v myšlení. Protož to mají pomněti, že kterakkoli zlé myšlení padne na mysl člověku, nepřivolí-li, ale brání se jemu statečně, tehdy jemu neškodí. Protož dí sv. Řehoř: Myšlení, buď kterakkoli nečisté, duše neposkvrní, když rozum nepřivolí. A sv. Augustin dí: Nic mi nebude škoditi, když mám od hříchu pokušení, jen když prázděn budu přivolení a libosti. A tímto písmem má se každý spravovati a d'áblu a žádosti zlé nepřivolovati.

A má věděti člověk, že d'ábel z pýchy své má žádost, aby člověka pokoušel konečně ve vůli, to jest, aby člověk ku hříchu přivolil, a zvláště aby zoufal jako i on a tak věčně byl zatracen. Protož nejvíce o to stojí, aby člověk konečně se ze hříchu nekál. A může býti v tom pokušení tento příklad, že jakož dva lidé zápasí o vítězství, až se jeden druhému poddá, taktéž d'ábel bije se s vůlí člověka dotud, až ji od dobrého odrazí a ke zlému přitáhne; a dotud člověka dusí, až se přizná, že konečně nechce se ze hříchů káti, neb dí: Čerte, již se poddávám! A v tu dobu již čert má za to, že již jest ten člověk jeho zajatcem. A má d'ábel ze svého přirození a z dávného zvyku a naučení mnoho vtipů a chytrostí, jimiž lidi

pokouší, je svodí a přemáhá: Protož jednoho člověka jedním a druhého jiným hříchem pokouší, jakož se domnívá po příchylnosti a po znameních, kterým by člověka pokoušeje, zklamal. A toho jest důvod v evangeliu, jež ukazuje, že Pána Ježíše pokoušel trojím způsobem: lakotou (= hladem), znamenav, že zlačněl; pýchou, poznav, že jest učeným literátem; a lakomstvím, jež učené velmi klama. Aj, poněvadž o nejvyššího pokusil se rozličnými způsoby, ovšem totéž činí i na jiných lidech menších.

A týž jest důvod o Evě, prvé ženě, a o svatém Jobovi a o jiných, jichž d'ábel rozličně pokoušel a hledí pokušením, kdež by mohl nejvíce, uškoditi. Protož prelátův a knížat velikých více jest pilen, aby je svedl s Boží cesty; protož také nejvíce jest pilen mužů svatých a zvláště těch, kteří slovem Božím v církvi svaté prospívají, neb ti nejvíce ruší jemu jeho království. Protož velmi popouzí proti nám svých údů, jako popudil biskupů a kněží i zákonníků proti Kristovi, aby ho zamordovali, domnívaje se, že tudy jeho moc přemůže. Ale zklamal se; neb kdyby byl věděl, že Kristova smrt bude jeho poražení a duší vysvobození, byl by raději překazil, aby byl Kristus neumřel. Protož strachuje se již svého přemožení, ženu Pilátovu navedl, aby Pilát s Kristem neměl nic činiti, neb řekla, jakož dí evangelium: „Nic nebud tobě do tohoto spravedlivého, neb jsem mnoho trpěla skrze vidění.“

Dále věz, jakož jsem řekl, že ďábel nejvíce stojí o to, aby člověk ze hříchů konečně se nekál, má své důvody. Prvý tento, že namítá člověku, řka: že Bůh ho předvzděl k ztracení, a což Bůh předvzděl, aby se stalo, to musí se stati; což tedy plátno jest, aby hledal spasení? Druhý důvod dáblův jest z těžkosti hřícha, jehož se člověk dopustil, a dovodí takto: Poněvadž Bůh nemůže své spravedlnosti opustiti, a Boží spravedlnost chce tomu, abys ty pro mnohem menší hřích byl ztracen, než's učinil, protož musíš ty ztracen býti. Nebo poněvadž já pro malé pomyšlení, jsa andělem, spadl jsem s nebe a jsem ztracen, a dítky nekřtěné pro hřích otcův ztraceny, nikdy nehřešivše, a Kain a Saul podle Písma jsou ztraceni, ač méně hřešili než ty, kterak ty chceš spasen býti? Třetí důvod, že dí člověku: Ty, což učiníš, to vše zle činíš, neb jsi v hříchu smrtelném; ty mníš, že se z něho kaješ, ale nekaješ se, neb's právě se z něho nezpovídal, aniž's ho právě želel. Čtvrtý důvod, že dí člověku: Jsi mlád, požívej světa, ještě máš dosti času ku pokání; pak-li budeš nemocen, však v nemoci budeš želeti. Pátý důvod, že dí: Oč máš péči? Však Bůh za tě trpěv, dosti učinil, a jsi Boží syn vyvolený k spasení; jistě budeš spasen, bud živ zde, jak chceš, u veselí, libosti tělesné a rozkoši. Šestý důvod, že dí člověku: Kterak vám Bůh těžký zákon ustanovil! I kdo jej může naplniti, an zapověděl každé utěšeníčko a velí kříž po sobě nésti a velí, aby člověk sám sebe nenáviděl? I chceš ty se o to pokusiti, jsa člověk křehký? – A má ďábel chytrý mnoho jiných lstí, ale těchto zvláště užívá, chtě člověka uvésti k nekání konečnému a některého člověka několika těmi důvody a některého jedním klátí a onoho jiným a druhého jiným.

Aby člověk uměl d'áblu k jeho důvodům odpovědět, musí znamenati za prvé, aby svého života přirozenost znamenal; neb člověka nezpůsobilého v přirozenosti brzy d'ábel zklamá, jako tesklivého, hněvivého a bázlivého. Dobré jest člověku, aby se varoval temnosti samoty i těch neduhů, a zvláště tesklivosti, neb tu velmi d'ábel lidi k zoufalství přivodí. Druhé, aby mohl člověk stati nepřemožen od d'ábla, jest jemu potřebí, aby věrou, nadějí a láskou byl osvícen, neb ku přemožení d'ábla jest velmi člověku užitečné, aby z Boží milosti byl Písmem osvícen, jímž by se bránil d'áblu, jakož i Kristus bránil se jeho trojímu pokušení a přemohl ho Písmem, jakož ukazuje evangelium sv. Matouše. Třetí příprava proti d'áblu jest, aby člověk byl pilen služby Boží, jednak se modle, jednak, umí-li psáti, píše, jednak o něm zpívaje, jednak obcuje vesele s jinými rozumnými, již Boha milují; a zvláště aby sám nebyval mnoho o samotě v těch věcech, jež nejsou mnoho potřebné ke spasení; neb samotného člověka nalezna d'ábel, rád ho láká pilně. A tak nalez Evu samotnu, zklamal ji; i Pána Ježíše také v samotě pokoušel.

Tyto tři věci když člověk bude mít, s Boží pomocí, již On hotov jest dáti i jeho andělé, když jenom člověk sám se přihotoví, přemůže dábla i jeho důvody. Jakož dí sv. Pavel, že Bůh nedopouští člověka pokoušeti nad jeho moc, aniž může to býti, aby Bůh tak milostivý a spravedlivý dopustil na člověka přes jeho

moc dáblovo pokušení. Ale milosrdný Spasitel činí z pokušení prospěch, když jen člověk nezatvrdí sebe temností hříchů. Protož stůjme ve svědosti víry, lásky a Boží milosti, a odpovězme dáblu k jeho důvodům.

Když nejprve dí ďábel člověku: „Bůh tě předvedl k zatracení,“ rceme: Ďáble! víme, že jsi lhář a svou lží mnohé jsi zklamal; protože lžeš, že bych já byl předveden k zatracení. Však jsi ty nebyl v radě Boží, aniž víš jeho tajemství, jakož nevíš i dne soudného a jiných budoucích věcí; a písma Božího nemáš, jímž bys mi mohl dokázati, že bych já byl předveden. –

Ke druhému důvodu, když dí ďábel: „Bůh nemůže své spravedlnosti opustiti,“ to jemu připustíme. Když dále dí: „a Bůh tomu chce, abys ty pro mnohem menší hřích byl zatracen, nežs učinil,“ tu děme: Ďáble, lžeš! A když díš, ďáble: „Já pro malé pomyšlení, jsa andělem, spadl jsem s nebe a jsem zatracen,“ tu díme: Ďáble! ne pro to samo pomyšlení, které's učinil v nebi, ale pro tvé nekání, jež jest největší hřích, jsi zatracen; protože kaj se ze hřichu s pravou pokorou, a Pán Bůh bude tobě hotov odpustiti, jenž dí a selhati nemůže: Když hříšný učiní pokání ze všech svých hříchů, a učiní soud a spravedlnost, a zachová má přikázání, já na všechny jeho zlosti nevzpomenu, živ bude a neumře. –

A ďáble, když ďále ďíš, že „dítka nekřtěné, nikdy nehřešivše, jsou zatraceny pro hřích otcův“, tu míšíš lež s pravdou; neb lžeš, že dítka nikdy nezhřešily, však sv. Pavel ďí, že všichni jsme v Adamovi hřešili. A pravdu ďíš, že pro hřích otcův jsou zatraceny; ale, ďáble, přidej, že i pro svůj; neb ten hřích jest i jejich i otcův, a kdyby se kály, nebyly by zatraceny; ale nekáni konečné, jako i tvé, to je zatratilo; ale my se chceme káti.

A když ďále ďíš, že „Kain a Saul jsou zatraceni, jako ďí Písmo“, to připouštíme; a když ďíš, že „ti méně zhřešili, než já“, to popírám: neb oni zhřešili hříchem nekáni konečného, tak že se ze hřichu konečně nekáli, a ten hřích jest větší, než jiné všechny hřichy; neb když by člověk měl jakékoli hřichy, jen když to nemá, tehdy není zatracen, a nebude-li ho míti, nebude zatracen. A ten hřích, ďáble, jest tvůj hřích!

Pak třetí: když ďíš, ďáble, člověku, jenž do sebe neví hřichu smrtelného: „Ty což činiš, to vše zle činiš,“ ďáble, to popíráme; a když dovodíš, řka: „neb jsi v hřichu smrtelném,“ ďáble, lžeš! Nemůžeš toho dokázati, a což potom dis, lžeš: nebo já kaji se, želim hřichu a zpovídal jsem se z něho Pánu Bohu i vždy zpovídám, vyznáváje se před ním vinen, kterakkoli jsem zhřešil. Aníž mne, ďáble, na to navedeš, abych vždy v tesknosti znova se zpovídal, a všechny příčiny a okolky hřichu knězi pravil, neb všechny hřichy zvláště jmenoval; neb vím, že Pánu Bohu

netřeba jich vyčítati, an všechny zná, a já vyznávám se jemu ve všech vinen a želim jich. Toho ty, d'áble, neučiníš, protož věčné zatracení trpíš.

Pak čtvrté díš, d'áble: „Jsi mlád, užívej světa!“ D'áble, chci užívati, jak Bůh velí, ale ne jako ty. A když díš „ještě máš dosti času ku pokání,“ ó, d'áble, již tě tvým šípem zastřelím: aj, prve jsi řekl, že nelze se mi káti, a tuto díš, že mám dosti času ku pokání, i kterak's brzo zase svou lež obrátil! Avšak, d'áble, z tvé řeči chci sobě užitek vzíti: neb když díš takto: „Ještě máš dosti času ku pokání,“ d'áble, z toho chválím Boha, že jest tak milostivý, že člověku dal času dosti ku pokání, tak že, dokud duši má v prsou, ještě vždy má času dosti, v němž může míti zkroušení, a tak může se ze hříchů káti. Ale, d'áble, proto já nechci hřešiti, ani čekati nemoci, abych se v ní kál, aniž chci spoléhati na mladost, poněvadž ty jsa sotva stvořen, potom velmi brzy jsi u věčné zatracení svržen. A také, d'áble, viz, že mladí tak obecně mrou jako staří, a že tak mnoho prodávají koží telecích, jako volských nebo kravích.

Pak páté, když díš, d'áble: „Oč máš péči? však Bůh za tě trpěv, dosti učinil,“ d'áble, znám to, že milosrdný za mě trpěv, dosti učinil; protož o to mám péči, abych jeho svaté smrti sobě k spasení nezmařil, jako jsi ty zmařil hotové království nebeské, o něž já mám péči. A když dále díš: „Jsi Boží syn vyvolený k spasení,“ d'áble, doufám v Boha, že jsem, protož, abych milého Otce nehněval, nechci tebe ve zlém poslouchán. A když díš: „Bud živ zde jak chceš u veselí, v

libosti tělesné a v rozkoši, jistě budeš spasen,“ d’áble, lžeš! Neb vím, že bohatec, jenž byl živ tak, jako ty velíš, umřel a jest od tebe pohřben v pekle.

A když díš šesté: „A kterak vám Bůh těžký zákon ustanovil!“ d’áble, lstivě se divíš, neb On dí: Jho mé sladké jest a břímě mé lehké. I co sladšího, d’áble, a lehčího synu pravému Božímu, než milovati ho nade všecky jiné věci a svého bližního jako sebe? A to když člověk má, tedy svůj kříž nese po něm. A když díš: „I kdo může ten zákon naplniti?“ d’áble, dím, že každý, kdo chce. A když díš: „zapověděl každé utěšeníčko,“ d’áble, lžeš! velí se svým všem veseliti a radovati; ale zapověděl každé veselí zlé, marné, jež v pravdě není veselí, ale marnost; jakož svědčí Šalamoun Duchem svatým, jehož ty jsi zklamal veselím marným, a zvláště utěšením a veselím ve smilství, pro něž ty jsi zavedl Davida, ale ten z tvé moci vyšel, a Šalamouna, jenž se jiným bohům modlil a tím tobě, zapomenuv svého Stvořitele. Ty snad víš, kde jest Šalamoun, jest-li ve tvé moci, ale Písma svatého o tom nemám.

A když dále díš, d’áble! že „Bůh velí, aby člověk sám sebe nenáviděl,“ rozuměj, d’áble, že to jest lehké; neb sebe člověk nenávidí, když zlé vůli nepřivolí a tělo své od hříchu drží, a tak v pravé pravdě miluje sebe k věčnému životu.

Aj, ďáble, tvoji důvodové za nic nestojí; nemáš-li jiných lepších, jakož nemáš, protož jdi ode mne, neb tebe lháře poslouchati nechci, ale milého Otce svého a Spasitele, Jezu Krista, jenž jest věčná pravda!

KAPITOLA PÁTÁ

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své a poznej tři nepřátele každého člověka ve světě, již chtí jeho duši poraziti. Tiť jsou: tělo, svět a ďábel, pro něž každý člověk, ve smrtelném jsa zde životě, má k Bohu volati: Pomoz mi, Pane Bože můj! neb nepřátele obklíčili duši mou; tělo mé z bláta jest, protož blatná, nečistá a rozkošná myšlení od něho mám, a marná a divná od světa, a lstivá a zlostná od ďábla. Aj ti tři nepřátele, tělo, svět a ďábel, obklíčili duši mou.

Od těla utéci nemohu, ani ho od sebe zahnati nemohu, ale musím je tepati, neb jest přivázáno, a zabiti ho nesluší, živiti je musím; a když je vypasu, že ztuční, tehdy svého nepřítelě proti sobě krmím; neb jak dosti jí a pije, tak se proti mně vzbouří, a jeho síla a zdraví mně se protiví.

Svět pak, ten mě všudy obklíčil a oblehl na všechny strany, a pěti branami mě raní. Pět bran jest pět smyslů v člověku, kterýž je má: zrak, sluch, okušení, povonění a dotknutí. Aj, těmi branami mě raní svět, a smrt vchází okny mými v duši mou; neb hledí oko, a smysl mysli převrátí; slyší ucho, a úmysl srdečný zkřiví; vonění dobrému myšlení překáží; ústa mluví, a lži jiné hanějí, žerty i jiné škodlivé a marné řeči vydávají; a dotýkání k smilství popouzí, a nebudeli brzy odvrženo, ihned pálí tělo a pudí mysl, aby přijala libost, a vůle aby k libosti přistoupila, a tak aby se hřích dokonal.

Pak ďábel, jehož viděti nemohu, ten napjal lučiště své v temnosti, protož těžko mi jest se ho vystříci, a nalíčil všudy osidla svá ve zlatě, v stříbře i v jiných věcech, abychom jich neřádně užívali, a tak v jeho osidlech uvázli. Aniž toliko osidla svá zlíčil, ale i lepem nastražil. Lep jest žádost bohatství, přichylnost tělesná ku přátelům, milování cti světské a rozkoš tělesná. Aj, tím lepem jest duše ve svém peří slepena, že nemůže vysoko létati. Peří duše jest myšlení o radosti nebeské, o Božím milosrdenství, o věčném ztracení, kterýmžto peřím jednak by se vznesla v nebesa, jednak se spustila do pekla, onde by spatřila veliké utěšení, a tuto velikou bídu, a tak by právě za velikým orlem letěla, za Kristem, jenž sestoupiv do pekla, vzletěl na nebesa, jehož křídla jsou spravedlnost a milosrdenství. Pak střely ďáblovy jsou hněv, závist, pýcha, smilství, a slova, jakož dí sv. Pavel, šípové ohnivé, jež může uhasiti, kdož má štít

víry, to jest, věřili, že Otec i Syn i Duch sv. jsou tři osoby a jeden Bůh, a věří-li, že božství, duše a tělo jsou jeden Kristus, pravý Bůh a pravý člověk. Neb dí sv. Jan ve své epištole, že ta víra přemáhá svět, to jest, všecku zlost ve světě, jež všudy své šípy rozpustila, tak že všudy člověku boj jest, všudy pokušení, všudy hnutí; takže kam se obrátím, nikde bezpečnosti nemám; neb i těch věcí, jež mě těší, i těch, jež mě rmoutí, lekám se: neb i lačnost, i sytost, i spaní i bdění, práce i odpočínutí bojují proti mně, i hněv i veselí, vše mne může raniti. A tak štěstí s jedné strany a neštěstí s druhé strany může mě raniti. Štěstí svou sladkostí mě klame, že se pokládám za bezpečna, a neštěstí mě svou hořkostí straší a vede mne v netrpělivost. A co ďábelských myšlení!

Aj, tak ti tři nepřátelé proti mně bojují, jednak zjevně, jednak skrytě, ale vždy zlostně. A ďábel nejvíce pomoci doufá od těla, neb tělo s ďáblem proti mně se spikli; protož tělo vždy se protiví mému duchu, vždy řepce proti němu a nechce ho poslouchán, neb sobě jiný zákon i obyčej položilo nežli duch. Protož těžký jest boj, tak že statečný bojovník sv. Pavel křičí, řka: „Vidím jiný zákon v údech mých, jenž se protiví zákonu mysli mé, a jenž mě jímá v zákoně hříchu, kterýž jest v údech mých. Nešťastný já člověk, kdo mě vysvobodí z těla smrti této!“ Aj, tak sobě stýskal sv. Pavel, trpě od těla pokušení a řekl: Kdo mě vysvobodí? Ihned dále přidal: milost Boží, skrze Pána Jezu Krista našeho. Protož má volati

člověk s Davidem a říci: Vysvobod' mě od nepřátel mých, Bože můj, i od těch, již mě nenáviděli: neb se zmocnili proti mně!

KAPITOLA ŠESTÁ

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své. Slyš, že se máš káti, a viz, z čeho se máš káti; a přichyl ucho své vnitřní a slyš tělesným také, že právě se káti jest, minulých hříchů želeť, a již míti vůli jiných se nedopouštěti. A tak pravý kající jest ten, kterýž tak želí minulých hříchů, že se jiných úmyslně nedopustí, takže nižádného hřichu neoblubuje, ač bez všedního nemůže v tomto bídném životě býti.

Pravý kající drží Boží přikázání, jest v zarmoucení pro hřichy, že se jich dopustil, a jest v utěšení, že se jich kaje a od nich ustal. Pravý kající pracuje o radost nebeskou a nedbá utěšení tohoto světa; ale ten, kdo činí ještě to, čeho se má káti, neb míní učiniti, čehož by se měl káti, ten jest posměvač pokání. Protož ty, chceš-li se právě káti, žel hříchů minulých, měj v mrzkosti všechny hřichy, již více nehřeš; neb dí sv. Augustin: že daremné jest pokání, kteréž potomní poskvňuje hřešení. Tak rozuměj: že kdyby se tisíckrát kál, a potom vždy hřešil,

vždy by pokání tak zrušil, že, nekál-li by se konečně člověk, tak aby želeje již nikoli nechtěl hřešiti, tehdy všechna pokání prvnější k spasení by zmařil. Neb dí Pán Bůh: „Odvrátí-li se spravedlivý od spravedlnosti své, a učiní-li zlost, všechny spravedlnosti, kteréž učinil, nebudou jemu vzpomenuy, ale v hříchu svém umře.“ Tak dí Bůh. Protož jako konečné pokání samo jest plné a dokonalé, jež člověka, kterakkoli by byl hříšný, spasí, tak konečné nekaní, kterakkoli by byl člověk dobrý, toho ztratí.

Protož ty, jak doufám, že's kající, ostříhej se od hříchu, pilnost přilož a rozuměj, že sama sebe neostřežeš, než s pomocí Boží. Protož na jeho pomoc spoléhej, k němu volej, ať tě zbaví zlého a nedá padnouti v pokušení. Také pros svatých, ať jsou pomocní, ostříhej všech smyslů svých, život svůj každý den aspoň kratičce prober v mysli své a pilně znamenej, již-li prospíváš či hyneš ve ctnostech, jaká jsi v žádosti a obyčejích, kterak jsi podobna svému choti, Kristovi, ve skutcích a kterak nepodobna; neb máš pilná býti, aby ses s ním, jak nejvíce můžeš, shodla ve skutcích. A tak zříd své žádosti, myšlení i skutky, abys ničeho ohavného se nedopustila. Postav se sama před sebou, jakobys jiného postavila, a vidíš-li cos nehodného, žel sebe, jakobys jiného želela a ještě více. Plač na své hříchy a srdce ukazuj Bohu a potom vezmi posilu, pojez chleba živého, těla Pána Ježíše, abys lačností nezemřela, jehož ten lépe požívá, kdož ho více miluje. Ty sama sebe zkus, jako sv. Pavel velí, a tak jsouc od hříchu smrtelného v naději čistá,

želíc hříchů minulých, varujíc se, abys v nižádný neupadla, majíc žádost, abys již vždy dobře živa byla a vystříhajíc se i všedních lehkých hříchů, na památku Pána Jezu Krista a ke svému prospěchu přistupuj k jeho svatému tělu. Míry tobě dáti neumím, jakož nemohu tobě dáti žádosti dobré ani daru Ducha svatého, protož tvá víra, naděje a láska, a tak žádost má tě vésti k tomu chlebu. Protož dí sv. Pavel: „Zkus sebe sám člověk, a tak (totiž jsa pevný u víře, v naději a v lásce, a tak čist od hřichu smrtelného) ten chléb jez,“ budto každý den, neb ob den, neb jednou v témdni neb toliko v neděli, neb jednou za měsíc, nebo jakož Bůh obdaří. Jenom hřichu se varuj pilně a miluj Boha velmi; neboť to jest „jeho jisti“: velmi ho milovati, a tak v něm milostí přebývati a v tom pokání konati, jež má tyto časti: želení, vyznání a dosti učinění. Zelení hříchů do smrti, vyznání Bohu jich do smrti a dosti učinění modlitbou, postem, almužnou duchovní, (jako: dobrým naučením, radou, trestáním, viny odpuštěním) a tělesnou (jako: nakrmením lačného, napojením žíznivého, oděním nahého, navštívením nemocného neb uvězněného), a tak i jinými svatými činy. Tak se káli hříšní, kteří jsou již velicí svatí; neb takým pokáním duše bývá d'áblu odňata a Kristovi navrácena. Také pokání nižádného nezamítá, nižádným kterakkoli zlým nepohrdá. Také pokání na hříšnici Magdalenu plačtivou, na pohanku Kananejskou pilnou vzezřelo; také pokání cizoložnici v hřichu popadenou vysvobodilo; také pokání zjevného hříšníka, jenž se modlil, nad zákonníka pyšného spravedlivá učinilo; také pokání Davida, cizoložníka a vražedníka, očistilo a velikým prorokem učinilo; také pokání Matouše, zjevného hříšníka,

apoštolem učinilo a písařem Syna Božího; také pokání Pavla, církve násilníka, a Petra, nevěrného přísežníka, milostivě k Ježíšovi navrátilo; také pokání lotru zlému rouhavému, na kříži v poslední hodinku volajícímu: „Vzpomeň na mě, Pane, když přijdeš ve své království“ ráj otevřelo, neb řekl jemu umučený na kříži Spasitel: „Věru, pravím tobě, dnes budeš se mnou v ráji.“ I proč se to tak stalo? Jediné, aby všem byl dán příklad, že nižádný nebude od nebeského království zavržen, kdož bude pokáním na poslední hodinku navštíven. Ó, divná Boží dobrota, ó, převeliké Boží a nesmírné milosrdenství, že ten, jenž se zlosti smrti hodné dopustil a svému Spasiteli rouhal, brzy, jsa káním obrácen, slyšel: Dnes budeš se mnou v ráji, ó, lotře, kdes to vzal, žes nejprve k tomu zvítězilému králi v radosti přísazen? I kdes to vzal, že nejprve tak slavně jsi pasován? Jistě divná moc jest pravého kání, že tak brzo dalo ráj lotrovi, že dává živým posilnění, mrtvým živost, slepým prozření, že vrací naději zoufalým, že ze synů hněvu činí syny lásky a z ďábových sluhů činí Boží sluhy; že pokáním se člověk pozná, jenž sebe neznal a měl sebe za ztraceného, nalézá se již s Bohem smířeného, a vida se prve syna ďáblova mrzkého, nalézá se synem Boha nejvyššího a s Kristem spoludědicem království nebeského.

KAPITOLA SEDMÁ

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, a važ důstojenství duše své, že duše tvá, jež jest duch, jest stvoření rozumné, svaté Trojici podobné, jež převýšilo všechna jiná stvoření nerozumná; a tak tvá duše jest vzácnější Bohu než nebe a země. Neb dí sv. Augustin: Jakož Bůh převyšuje každé stvoření, tak duše každé stvoření hmotné přesahá svým přirozením. Protož velmi ji má člověk vážiti, neb duše jest chrám Boží, jakož dí sv. Pavel: „Chrám Boží jste vy a duch Boží přebývá ve vás; a poskvrní-li kdo chrám Boží, rozptýlí ho Bůh; neb chrám Boží svatý jest, jenž jste vy.“ A jest duše svatá chrám Boží: prvé, že jest místo modlitebné, neb v ní člověk má se modliti; druhé, že v ní obětuje se oběť Bohu vzácná: mysl pokorná a duch zkroušený; třetí, že v ní jest oltář, na němž se Kristus obětuje: oltář ten jest víra živá a oheň, jenž nikdy nemá uhasnouti v duši, jest milování Pána Boha. Čtvrté, duše svatá jest chrám Boží, že v ní jest napsáno podobenství svaté Trojice a Kristovo umučení; páté proto, že v ní Bůh přebývá svou milostí a více se v ní kochá, než ve všech chrámech a klášteřích i kaplích, z čehokoli neb kterakkoli krásně udělaných; neb chrámy nejsou ani nemají pro jiné býti do soudného dne, jediné aby duše byla Pánu Bohu ku věčnému příbytku zachována.

Aj to slyš, dcerko, a viz, a přichyl ucho své, poznej důstojenství duše své, a viz, kterak ukrutné byly její rány, pro něž musil neb chtěl syn Boží ukrutné rány ve své tělo přijati. Ale netoliko chtěl býti raněn, ale chtěl býti zabit a ne lehkou smrtí, ale nejohavnější a nejukrutnější. A kdyby toho netrpěl, šla bys i se mnou na věčné zatracení, v němž jsou věčné temnosti, oheň věčný i všeho utěšení věčné zbavení.

Přichyl, dcerko, ucho své a slyš sv. Augustina, jenž dí: O duše křesťanská! prociť, a jest-li v tobě která moc lásky, kteráž vše strpí, následuj šlépěje. Znamenej, kterak mnoho tisíců tobě cestu ušlapali, co tisíců mučedníků šli již, panny i panici, a ještě se bojíš? Však povede tě ten, jenž je cesta, pravda i život: cesta nebludná, pravda nezklamávající, a život, jenž nezhyne.

To slyš, dcerko, a viz důstojenství duše své a nestrachuj se utrpení. Aj, Spasitel plakal pro tebe; plač ty sama pro sebe. On potil se krvavým potem pro tebe a svou krev vylil, a ty jsouc vděčna, to mile pamatuj. On umřel pro tebe, umři ty hříchu pro něho i pro sebe. I malé-li jest důstojenství duše, že pro ni, aby ji spasil, Bůh chtěl býti člověkem, aby člověk nějak byl Bohem? Bůh věčný chtěl bídým v těle býti, aby člověk byl slavným. Chtěl Bůh nesmrtelný umřítí, aby člověk smrtelný mohl věčně živ býti. To slyš, dcerko, a važ důstojenství duše své a chovej ji čistě.

KAPITOLA OSMÁ

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, a hled k budoucímu soudu pilně. Ten soud zajisté jest nám každému jistý, neb všichni k němu máme se dostaviti. Ten soud jest nám skrytý, abychom vždy bděli, a byli Pána čekající. Ten soud jest hrozný, neb před soudcem pálení bude všechny jeho nepřátely. Tu se ohňové sejdou; neb pekelný oheň bude pálení zatracené, a očištcový bude dobré pálení, od všedních hříchů je očišťuje; oheň zdejší všecky věci zemské bude pálení a spálí je; neb již nebude potřebí kterých věcí člověku, než dobrým nebe ku příbytku, a zlým peklo zůstane. Jistě hrozný soud bude, na němž nelze se bude ani vymluviti, ani vykoupiti, ani odhroziti, ani odbiti; neb Bůh bude souditi a s ním každé stvoření. Bude proti hříšnému hrozný soud, neb hříšník všude bude obklíčen; nad ním bude soudce hrozný, zlým hněvivý, pod ním peklo otevřené, na pravici všichni hříchové žalují, na levici ďáblové do pekla táhnouce, vnitř svědomí hrozné kousavé. Tu budou všichni svatí soudu spravedlivého proti hříšníkům pochvalován, tu každého člověka hříchy budou všem andělům, lidem i ďáblům Boží mocí oznámeny. Ó, kterak hrozná hanba bude zatracencům z jejich hříchů, že se jich dopustili a pokání činiti nechtěli! ó, přehrozné odsouzení, že lidé se tebe nebojí. „Jděte, zlořečení, do věčného ohně, jenž jest připraven ďáblu a jeho andělům.“ A po tom odsouzení dále dí soudce, že půjdou zlí do věčného ohně. Nastůjte! ano těžko jednu jiskru trpěti na maličký čas, a

tam pak trpěti oheň věčný, jenž všecko tělo i duši pálení bude na věky u věčné temnosti s ďábly bez oddechu, i bez naděje na vysvobození. Ó, běda, přeběda, kdo ztratí radost věčnou pro chlípnost velmi krátkou a upadne u věčnou muku!

KAPITOLA DEVÁTÁ

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své. Tehdy, dcerko, krále věčného slyš, a myslí nábožnou přichyl ucho své k myšlení o radosti své, a viz rozumem, kterak utěšené jest království nebeské, protože slyš a viz, a tak važ život věčný. Vyprázdni rozum od marných myšlení a vůli od marných žádostí, a tak pozdvihni rozumu i žádosti, a vejdi v radost Pána svého, již oko tělesné nevidělo zde ve světě dokonale, ani ucho neslýchalo, ani na srdce člověka ta radost dokonale v životě smrtelném nevstoupila, již Bůh připravil milovníkům svým, jakož dí sv. Pavel, jenž byl něco, jsa v třetím nebi, spatřil. Slyš Pána Ježíše Spasitele, jenž dí: „Tento jest život věčný, aby poznali tebe samého pravého Boha, a jehož poslal, Ježíše Krista.“

To slyš a viz rozumem, co míní Spasitel, když tak mluvě k Bohu Otci, dí Spasitel, že život věčný jest: poznati Pána Boha Otce i Syna jeho, Ježíše Krista.

Protož znamenej, že život věčný v jednom smyslu má každá věc, kteráž bude živa na věky; a tak andělé, ďáblové i zatracení budou míti život věčný. O ten nepracujeme, neb ten každý z nás míti bude. Pak ve druhém smyslu jest život věčný nasycení bez nedostatku, a to nasycení záleží na Trojici svaté, poznání té Trojice svaté. Neb dí Kristus: Tentof' jest život věčný, aby poznali (totiž, vyvolení) tebe Otce, pravého Boha, a Syna tvého a tak i Ducha svatého. A tak nasycení bez nedostatku počíná se v poznání, takže blažení svatí v nebeském království poznají rozumem Boha Otce, i Syna i Ducha svatého, a tělesným okem poznají Krista člověka i všechny svaté lidi. A z toho plného poznání budou míti veliké utěšení a velikou radost, a v tom poznání utěšeném i v té radosti budou míti věčné ukojení. Tu rozum nasycen bude poznáním, neb již Boha pozná, jakž jest, a v Bohu všecky věci. Tu vůle bude nasycena vší rozkoší, takže již bude míti, což bude chtíti; nebo po soudném dni již bude tak žádosti plna, že již nic budoucího nebude žádati a nic zlého nebude moci chtíti. Protož, jakož dí sv. Augustin, blahoslavený jest ten, kterýž má, což nechce. Ale tak plně blahoslavený není ještě ani sv. Petr, ni sv. Pavel neb jiní svatí, a dí Origenes, že ani Kristus. Ale tu právě třeba jest rozuměti, neb jinak sv. Petr, Pavel, neb jiní svatí nemají ještě plného blahoslavenství, a jinak Kristus. Nebo Petr, Pavel a jiní svatí ještě nemají těla oslaveného, ale Kristus ve své osobě má plně oslavené tělo, že již nemůže býti oslavenější. Ale jakož míní Origenes: Kristus jest hlava a všichni vyvolení jeho údové, a hlava, ač v sobě jest plně zdráva, však když údové pod ní trpí, to sobě pokládá (vlastní). A tak dí Kristus: Nah jsem byl,

oděli jste mne, žíznil jsem, napojili jste mne. A zase dí: Lačen jsem byl, a nedali jste mi jisti, žízniv, a nedali jste mi piti. A zase spravedliví dějí i zatracenci: Kdy jsme tě viděli, a to jsme učinili? A on vykládaje dí: Což jste jednomu z nejmenších mých učinili, mně jste učinili. A tak až do soudného dne budou údové Kristovi trpěti a v hrobích shnilí ležeti. A tak v údech svých Kristus nemá plné oslavenosti; ale když v soudný den všichni z mrtvých vstanou ve slavných tělech, tehdy již všechno tělo Kristovo, jenž jest sbor všech vyvolených Božích, ve všech údech bude plně oslavené. A tak již vůle Kristova v oslavení jeho údů bude plně vykonána; a tak již každý svatý bude plně blahoslavený, neb již bude jeho vůle naplněna a stvrzena, takže bude míti, co bude chtíti, a nic zlého nebude moci chtíti. Tu již nebude moci blouditi, neboť bude všechny věci znáti ve svědě svaté Trojice. Tu vůle nebude moci chtíti více, neb již bude míti Božství, jež jest nesmírné dobré. Paměť nebude teskliva, vzpomínajíc minulé věci, an rozum všechny zná. Tu oko tesklivé viděti bude milého Spasitele, matku jeho i jiné svaté, a v tom vidění jaksi člověk převýší anděly, jako v Kristu člověčenství převýšilo anděly svaté, ó, blaze bude člověku tomu, jehož oko uzří Krista krále v kráse jeho! A že, jakož jsem řekl, blahoslavenství jest nasycení bez nedostatku (nasycení totiž rozumu i vůle), protož tam nebude žádný nedostatek; neb kdyby byl kterakkoli nedostatek, již by nebylo plné blahoslavenství. A že člověk bude míti, což bude chtíti, protož hříchu tam nižádného nebude, a tak ani bolesti, ani tesknosti, ani strachu, ani práce, ani smrti, ani pokušení, ani žízně, ani hladu, ani které věci protivné duši neb tělu,

ale bude svrchovaná svoboda radosti věčné, ve tvé radosti upokojení, věčné Světlo. Neb dí sám Kristus: „Budou se stkvíti spravedliví jako slunce v království Otce mého.“ Ó, jaká to bude skvostnost, jaké světlo, když od nesmírného světla bude každému světlo! O, že tak veliké věci si neváží lidé, a váží veselí kratičké ve světě, lstivé zboží, moc, jež brzy pomine, chválu, jež jako mlha se vleče, rozkoš, jež se vždy s bolestí mísí! Aj, v radosti nebeské čeká Bůh Otec duše jako dcerky milé, Bůh Syn jako choti své vyvolené, Bůh Duch svatý jako přítelkyně své velmi vzácné. Bůh Otec čeká, aby dědičkou věčnou ji v království nebeském učinil; Bůh Syn čeká, aby všechno, což svým narozením i svou smrtí dobyl, aby jí to dal; Bůh Duch svatý čeká, aby jí své nesmírné dobroty účastnu učinil. Čeká ji všechna říše nebeská, čeled' Boží, andělé i všichni svatí, aby ji ve své tovaryšství přijali, již se radují, že nepřátely tohoto světa přemohli, že hříchů zbyli, a že věčného zatracení a každé bídy znikli, a radující se, zpívají: Svatý, svatý, svatý Pán Bůh zástupů! Svatý Pán Bůh Otec, jenž nás od světa, od těla i od dábla mocně vysvobodil, svatý Pán Bůh Syn, jenž moudře od hříchů vyčistil a od muk vysvobodil; svatý Pán Bůh Duch svatý, jenž nás tak dobrotivě od věčných muk zachoval! Protož plna jest všecka země slávy jeho, že tak slavně nás ve své věčné radosti ustanovil. Ó, kdyby té radosti, již mají svatí v nebeském království, člověk zde okusil, jistě ve všech věcech tohoto světa utěšení by sobě marného nepoložil. Protož dí sv. Řehoř: Když srdce jednou v nebeských věcech by se ustavilo, ihned by spatřilo, kterak jsou zavržené věci, jež se prvé veliké zdály. Ó, poněvadž milujeme zdejší příbytek a

tento život smrtelný, v němž s tak velikou prací živi jsme, jemuž jedouce, pijíce, spíce, jedva tělu dosti učiníme a ještě vždy bídy více máme, než utěšení, i kterak nemáme srdečně milovati blahoslavenství, v němž jest plné bez nedostatku nasycení i rozumu, i žádosti, i vůle, i všech pěti smyslů tělesných; neb v tom záleží život věčný. Zde bojíme se umřítí a žádáme dlouho živi býti; protož Pán Ježíš sliboval vždy dáti život věčný, jako by řekl: Bojíte se umřítí a chcete míti život; aj, dám vám život, jehož žádáte, a dám vám věčný, abyste se umři ti nebáli. Aj, to slyš, dcerko, a viz, a přichyl ucho své a poznej, a važ blahoslavenství věčné. Málo jsem pověděl o něm, neb málo umím; neb ani ho mé oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na mé srdce plně nevstoupilo to, což Pán Bůh připravil milovníkům svým.

KAPITOLA DESÁTÁ

Slyš, dcerko, a viz, a přichyl ucho své, že jsem řekl desáté: abys Pána Boha nade všecky jiné věci milovala-, neb když to naplníš, tehdy všecky dříve psané řeči lehce zachováš. Slyš a přichyl ucho své, že Boha milovati jest, dobře dobré Bohu chtíti. A ten dobře dobré Bohu chce, kdož nejsa v hříchu smrtelném, chce vše, což Bůh chce, a tak srovnává se s ním ve vůli. A že Bůh volí (= chce) vše

dobré, protože, kdož Boha miluje, ten volí a tak i miluje vše dobré. A čím co jest lepší, tím více má to milovati; a že Bůh jest nejlepší dobré, protože Boha má člověk nejvíce milovati. A cožkoli nejvíce miluje, v tom největší libost má, k tomu nejvíce tíhne a nejvíce ho žádá. Protož důvod má člověk, že Boha nejvíce miluje, když o něm nejvíce myslí a žádá, aby co nejspíše s ním byl, a vši snažností stojí o to, aby jeho přikázání plnil, neb tak pozná, že Boha miluje, když jeho přikázání naplnil. Neb dí Kristus: Zachováte-li přikázání má, ostanete v milování mém, jakož i já přikázání Otce svého zachoval jsem a přebývám v jeho milování.

Ale snad díš: Kterak mohu znáti, držím-li jeho přikázání? Tu dím, že když člověk položí pevně v srdci svém, že by raději umřel, než by přikázání Boží přestoupil, a tak stojí v úmyslu, tehdy má veliké znamení, že jeho přikázání plní, a že jeho miluje více, než své tělo, jež hotově poddal by na smrt, než by Boha rozhněval. Neb již člověk nemá většího milování k někomu, jediné že života pro něho hotov jest na smrt nasaditi, a to dí Kristus; aniž může míti člověk většího znamení, že Boha miluje, kromě zjevení Božího.

Již pomni, že Boha máš nejvíce proto milovati, že jest nejlepší dobré, nad něž nemůže lepší pomyšleno býti. Také má Bůh proto milován býti, že jest svému stvoření dobrý; a tak člověk má Boha milovati proto, že ze své dobroty stvořil

tento svět a že člověka učinil rozumným stvořením a k blahoslavenství, ač bude-li chtít vděčen býti. Nebo poněvadž člověk miluje otce tělesného z přirození, že mu dal bytí tělesné (jehož by nemohl dáti, kdyby Bůh nedal), ovšem více má milovati Boha, jenž stvořil i duši i tělo. A poněvadž člověk miluje přítele, že jemu pomáhá a jest na něho laskav; ovšem více má milovati Boha, že nesmírnou láskou dav jemu vše, co má člověk, ještě Otec dal Syna na smrt a Syn dal se sám za něho, aby ohavnou a ukrutnou smrtí svého protivníka od věčného zatracení vykoupil. A poněvadž choť svého chotě miluje, ač má s ním utěšení krátké, ovšem má člověk více milovati Boha, s nímž má míti utěšení věčné. Ale vždy má člověk tak milování zříditi, aby nejvíce proto Boha miloval, že jest nejlepší dobré, a potom že jest jiným věcem dobrý. Neb jakž by ho miloval proto více, že jemu jest dobrý, dávaje jemu potřebu, než proto, že v Sobě jest nejlepší dobré, tehdy by již nepravě ho miloval; neb již by více miloval to, co jemu dal, než jeho samého. Jako miluje prázdná žena toho, kdo jí dává, protože jí dává; neb když nebude dávati, již ho nebude milovati. Ale pravá věrná manželka ta vždy svého chotě miluje, dej jí neb nedej, a trpí s ním ráda všelijakou nouzi. Též choť Kristova. Toho milování dokázaly i mladé dívky: svatá Kateřina, Margareta, Dorothea, Lucia i Barbora. Protož všichni, kteříž v chudobě nebo ve kterém protivenství ne tak milují Boha, jako když byli bohatí a když měli vše ke své vůli, ti mají o sobě věděti, že Boha nemilují právě, když z chudoby a z protivenství reptají, nechtějíce rozuměti, že Pán Bůh nic nepřipustí na člověka než pro jeho lepší. Protož dí sv. Pavel, že milujícím Boha všecky věci

napomáhají k dobrému těm, kteříž vyvolením Božím nazváni jsou svatí. A tak i chudobu i pokušení, i nemoc i smrt, když Bůh připustí, má mile člověk vše trpěti; nebo přijde jemu ku prospěchu konečně, když setrvá v bázni Boží, a prospěje ne k malé věci, ale k životu věčnému, to jest k němu, jenž jest život věčný, jakož dí sv. Augustin: Život věčný pro tebe podstoupil smrt, abys ty vzal život věčný. A sám Kristus dí: Já jsem život!

A tak sbera člověk rozum svůj, že Bůh jest nejlepší dobré, že jest Otec nejlepší, Stvořitel i Přítel milostivý, choť i život věčný, má ho milovati nade všechny jiné věci; neboť proto pozná, že k němu jest podoben: pozná své svědomí, pozná tohoto světa bídu, pozná zdejšího světa pokušení, pozná tři nepřátele, bude se uměti právě káti, bude důstojně své duše vážiti, bude pilně k soudu budoucímu hleděti, bude život věčný vážiti. A tak všech deset kusů, které jsem položil, bude spolu míti.

To slyš, dcerko, a viz, a přichyl ucho své; slyš uchem, viz rozumem, přichyl pilností, abys rozuměla, pamatovala a naplnila. Neb co by bylo plátno toto, co jest psáno, bude-li od tebe čteno, rozuměno, a nebylo-li by naplněno? Protož přilož pilnost, abys četla, rozuměla, sebe poznala a Boha milovala, abys bojovala, svět, tělo a ďábla přemohla a aby práce tvá obrátila se v odpočinutí, lkání v radost, a abys po temnostech světa tohoto viděla Slunce spravedlnosti,

Ježíše Krista, s jeho matkou i se všemi svatými, a jsouc oslavena, s nimi se radovala. Toho tobě rač dopomoci mocný Bůh Otec, moudrý Syn Boží, milostivý Duch svatý, jeden Bůh všemohoucí na věky požehnaný!